

Restauratoru biedrības avīze

LRB Ventspils apmeklējumā

SVEICIENS GADA NOGALĒ

2025. gada ceturtais avīzes numurs (104) mums ļauj ieskatīties tēlainā un vienlaikus meistarīgi smalkā šķidrā zelta pagatavošanas meistarklases aprakstā, atsaukt atmiņā krāsainus rudens brīžus rakstā par LRB mācību un pieredzes apmaiņas braucienu Ventspilī, kā arī gūt pavisam praktisku un ļoti noderīgu ieskatu par restaurācijas nozares zinātnisko literatūru un citiem noderīgiem resursiem un avotiem.

Lai arī ir gada nogalē ir pierasts atskatīties uz aizējošā gada laikā paveiktajiem darbiem, Latvijas restauratoru biedrībai šāds atskats jeb "kopsavilkums" parasti notiek biedrības kopsapulcē, kad ne tikai atskatāmies uz paveikto, bet arī vēršam skatu nākotnē, t.sk. notiek biedrības valdes locekļu vēlēšanas. Nākamā LRB kopsapulcē tiek plānota 2026.gada janvārī. Aicinu sekot līdz aktuālajai informācijai par konkrētu tikšanās datumu, laiku un vietu un visiem biedriem izmantot iespēju sanākt kopā, satikties klātienē, izvērtēt paveikto, kā arī iezīmēt un apspriest nākotnē veicamos darbus un attīstības virzienus.

Viens no nozīmīgākajiem 2026. gada pasākumiem LRB biedriem noteikti būs mūsu igaunų kolēģu rīkotā

Baltijas restauratoru konference (The 14th Baltic States Triennial Conservators' Meeting 2026), kas norisināsies Tallinā no 2026.gada 22. līdz 26. aprīlim. Šobrīd zināms, ka LRB būs pārstāvēta ar 6 referātiem un 28 stenda referātiem (jeb posteriem).

LRB biedri laipni aicināti pieteikties <https://triennial.eestikonserverator.ee> un apmeklēt konferenci, izbaudot igaunų kolēģu sagatavoto programmu, kopā izglītojoties un iepazīstoties ar Baltijas valsti (un ne tikai) restauratoru sasniegumiem un atklājumiem, kā arī apmainoties pieredzē. Konferencē tēma ir "Savienojošās vēstures: saglabāšana mainīgā ainavā" (Connecting Histories: Conservation in a Shifting Landscape).

Tomēr noslēdzot 2025.gadu, velos izteikt pateicību gan šī avīzes numura, gan arī iepriekšējo numuru rakstu autoriem – paldies, bez Jums tas nebūtu iespējams!

Novēlu visiem radošu, jauniem iespaidiem, augstiem sasniegumiem un skaistiem piedzīvojumiem bagātu Jauno 2026. gadu! Lai mums visiem viss izdodas!

Uz tikšanos
Jaunajā 2026.gadā!

Aigars Pīlenieks

Latvijas Restauratoru biedrības
ISSN 1691-0966
Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Latvijas Restauratoru biedrība
Reģ. Nr. 40008001517
Merķeļa iela 13, Rīga LV1050,
tālr. +371 26674072
LRB e-adrese:
restauratorubiedriba@gmail.com

Iznāk 4 reizes gadā
Redaktors Aigars Pīlenieks

Redakcijas e-pasts:
lravize@inbox.lv

Tīmekļvietne:
www.restauratorubiedriba.lv

Precizējums:

2025.gada avīzes trešā numura (103) redaktora slejā raksta "Gunitas Čakares darba biogrāfija" autore Gunita Čakare kļūdaini nodēvēta par Latvijas Mākslas akadēmijas (LMA) Restaurācijas nodaļas vadītāju.

Laikā, kad Gunita Čakare bija LMA Restaurācijas nodaļas laboratorijas vadītāja, docente, nodaļas vadītāji bija Rihards Pētersons (2000.-2002.g.), Andris Začests (2003.-2018.g.) un Dace Pāže (2018. – šobrīd).

LRB BIEDRI IZLŪKOS UZ VENTSPILI DODAS

Agrā 2025.gada 17. oktobra rītā daļa Latvijas restauratoru biedrības biedru sēdās autobusā, lai dotos pieredzes apmaiņas braucienā uz Ventspili. Vienmēr apbrīnoju Ventspils kolēģu spēju saorganizēties un apmeklēt Latvijas Restauratoru biedrības pasākumus (kas automātiski nozīmē arī ļoti agru ceļšanos), tāpēc vien uzskatīju šo par goda lietu vienu ritu piecelties agrāk un doties izlūkos pie kolēģiem. Brauciena mērķis – iepazīties ar jauno Piejūras brīvdabas muzeja ēku, kā arī vienkārši uzklaut un apmainīties pieredzē ar kolēģiem.

Ierodoties galapunktā, mūs smaidīgi sagaidīja Ventspils kolēģi, galvenā runasvīra lomu uzņēmās Piejūras brīvdabas muzeja vadītājs Artūrs Tukišs. Mēģināšu atfērēt Artūra bagātīgo stāstījumu. Artūrs ir vēsturnieks, kuram pirmā pieredze ar vēsturi un kultūras mantojumu gūta vēl skolas gados, kad apmeklēja Ventspils muzeja Restaurācijas nodaļas vadītājas Anitas Burkovskas vadīto arheoloģijas pulciņu. Muzeja strādā vairāk kā 10 gadus.

Vēl tikai piebildīšu, ka dienas laikā ne reizi vien es sevi pieķēru pie domas – lūk, tas ir cilvēks istajā vietā!

Raksts turpinās nākamajā lpp.

MUZEJA PIRMSĀKUMI

Lai stāstītu par visu jauno, sākumā tiekām iepazīstināti ar muzeja vēsturi un pakāpenisko ceļu līdz nonākšanai pie jaunās ēkas. 1945. gadā māksliniekam Andrejam Šulcam (1910-2006) uzdots veidot zvejniecībai veltītu muzeju. A.Šulcs šim darbam pievērsies ar lielu degsmi un entuziasmu, jo arī pats bērnībā ar tēvu ir regulāri devies jūrā zvejot. Pat par savu algu, kas bijusi 100 rubļu, pircis muzeja eksponātus, maksājīs par to transportēšanu. Aktīvi pievērsies arī novadpētniecībai, etnogrāfijai, arheoloģiskajām izpētēm. 1954.gadā muzejs tiek oficiāli dibināts un pirmā ekspozīcija tiek atvērta 1962.gadā. Tas ir otrais lielākais etnogrāfiskais muzejs Latvijā. Uz to pārceltas 19.gs. zemnieku, zvejnieku ēkas, laivas, dzirnavas, saimniecības ēkas. Kā vienīgā oriģinālā ēka, kas muzeja teritorijā bijusi celta, tiek pieminētas Kazandžu mājas, pārējās ir pārvestas. Muzeja tapšanas laiku atspoguļo fotokopijas, kas rotā muzeja garderobes sienas.

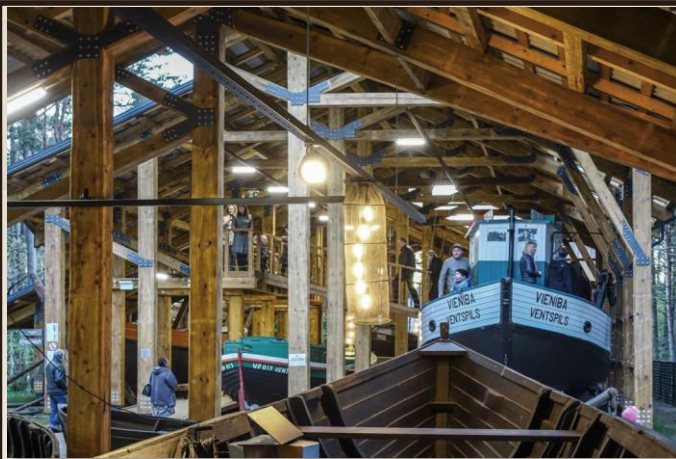
JAUNA ĒKA, JAUNAS RŪPES

Vajadzība pēc jaunas ēkas bija akūti nepieciešama, jo iepriekšējai muzeja ēkai nav bijis siltinājuma, krājums bijis izkaisīts pa vairākām ēkām. Par atbilstību drošiem glabāšanas apstākļiem, ko pieprasa normatīvie akti, nevar būt ne runas.

Papīra restauratori arī muzeja eksponātos saredz praktisku pielietojumu

2018. gadā ir pirmās vizijas par Eiropas Savienības fondu piesaisti jaunas ēkas celtniecībai. 2020.gadā tiek nojaukta vecā muzeja ēka un notiek darbs pie jaunās muzeja ēkas celtniecības. Jāsaka gan, ka prieku par jauno muzeja ēku ļoti mērķtiecīgi mēģināja piezīmēt dažādi blakus apstākļi. Visus pat nespēšu nosaukt. Sākot jau ar pašu ģeoloģisko izpēti, kas parādīja, ka zem ēkas ir 1,5 m smilts, bet pēc tam seko 3 m ar zilo mālu, kas rezultējas ar pastāvīgu ēkas sēšanos un "staigāšanu". Projekta izstrādes laikā bijuši nemitīgi labojumi, jo izmaksas tikai palielinājušās, bet līdzekļu ir tik, cik ir. Un šeit ir bijusi lielākā Artūra un Anitas cīņa, ko viņi ir izcīnījuši. Sīkumos neiedziļināšos, bet prātā iespiešies viens teikums, kas raksturo šo cīņu - ja paši nesekosim līdzī, tad

attēls no Ventspils Piejūras brīvdabas muzeja vietnes

var gadīties, ka klozetpods var atrasties arī garderobē. Līdzīgas atziņas ir dzirdētas ne reizi vien – tu esi restaurators, vēsturnieks, krājuma glabātājs vai kas cits, bet šādās situācijās dzīve piespiež kļūt gan par elektrīķi, ventilācijas speciālistu, santehniķi un tamlīdzīgi. Cilvēkiem, kas telpas apdzīvos, pašiem vien ir jābūvē tā vizija, kur atradīsies darba galds, kur izlietne, jo projektētājam un arhitektam no malas ja ne gluži ir vienalga, bet vienmēr tiks izvēlēts vienkāršākais variants no viņu puses. Un tas nekas, ja dzīvē tas būs neērti vai pilnībā neizmantojami. Viens no piemēriem - restaurācijas darbnīcas iekārtām nepieciešama 3 fāzu elektrība, bet kāds no malas var izdomāt to svītrot no projekta, jo uzskata, ka viņiem taču nevajag! Un tādi gadījumi ir bijuši ik uz soļa projektēšanas un būvniecības procesā. Tāpēc vēlreiz liels paldies Artūram un Anitai par lielo iesaisti, kā arī par to, ka dalījās ar šo ēnas pusi. Jaunā ēka pabeigta 2024.gadā un var uzsākties liela pārcelšanās. Ēkas fasāde atgādina kuģi, kas piestājis jūras krastā. Ēkā izvietotas restauratoru darbnīcas, darbinieku telpas, krājuma glabāšanas, apstrādes telpas un ekspozīciju zāles. Muzeja krājumā ir vairāk kā 26 000 vienību, pilnībā viss vēl nav pārvests, darbi turpinās.

Šādu varētu ieviest arī restauratoru darbnīcās

Pirmajā stāvā aplūkojama ekspozīcija "Pie jūras un uz zemēm: Ziemeļkurzemes tradicionālais dzīves veids 19.-20. gs., Ziemeļkurzemes

stikla vitrinās, lai atspīdums netraucētu tērpus iemūžināt fotogrāfijās. Lai tērpus pasargātu no liekiem pieskārieniem, tie novietoti uz neliela paaugstinājuma ar dekoratīvu norobežojumu. Netālu novietota oriģināla pūra lāde, kurā ievietoti dažādi rokdarbu darinājumi. Lādē ierīkots apgaismojums un virspuse pārsegta ar stiklu. Lai nomierinātu satrauktos prātus – oriģināls nav cietis, jo nekas nav bijis jāurbj - citreiz nevēlams caurums tieši var būt visnoderīgākais šādā situācijā. Iekārtojot ekspozīciju, mākslinieki lūguši muzejam piešķirt oriģinālo vēsturisko zvejas laivu, ko sazāģēt (jo muzejam taču daudz tādu, ha ha!). Arī šeit eksponāti ir pasargāti un ir izvietota plastmasas laivas butaforija, ko varēja zāģēt un urbt pēc sirds patikas.

Aplūkojam arī darbinieku telpas. Sajūsmu izraisa vadītāja Artūra kabinets, jo tieši pie viņa darbavalds ir logs uz... darbinieku kabinetu. Diez kurš kuru vairāk uzrauga?

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Skats no vadītāja darba galdā

Aigars Vējkrīgers stāsta par hidraulisko presi

Daļa no krājuma ir izvietots kā atvērtais krājums. Artūrs lepojas, ka tas nav samākslots. Ja speciāli piegaismots un saliktas anotācijas – vai to var uzskatīt par atvērto krājumu, vai tā drīzāk ir ekspozīcija? Protams, kā jau jaunai ekai pienākas, krājuma telpās ir automatizēta mitruma un temperatūras kontrole. Restauratoru darbnīcas mums izrādīja muzeja restauratori Līva Kemere un Aigars Vējkrīgers. Ar lielu interesi gan es, gan pārējie kolēģi pētīja sagādātās jaunās iekārtas.

Darbnīcu apskate

Muzeja darbā tiek iesaistīti arī cilvēki, kam piespriesti sabiedriskie darbi. Pieredze ir bijusi dažāda, bet tās ir palīdzīgas rokas gan iekšdarbos, gan āra darbos. Iekštelpu apskati noslēdzam ar pusdienu paūzi 2. stāvā blakus dabas ekspozīcijai, kur apskatāmi dzīvnieku un putnu izbāzeņi. Ieturam savas līdzpaņemtās pusdienas, dalāmies ar gūtajiem iespaidiem, steigdam vēl izprašāt muzeja saimniekus. Jautrību

sagādā pa vidu izskanējis brieža baus vai pūces ūjināšana, jo dabas ekspozīcijā iespējams klausīties dzīvnieku un putnu balsis.

Slavenie "Smiltieņi"

Tālāk dodamies apskatīt muzeja āra teritoriju. Teritorijā izvietota 21 ēka. Joprojām ir saglabājusies pirmā muzeja administrācijas ēka, kas drīzāk atgādina nelielu dārza mājiņu.

Muzeja pirmā administrācijas ēka

Interessants stāsts ir par "Smiltieņu" dzīvojamo māju, kas celta 1874.gadā un saglabājusies gandrīz neizmainītā veidolā kā tipisks mazpilsētas apbūves piemērs. Kopumā šajā mājā dzīvojušas vienas ģimenes 5 paaudzes.

Pārventas bibliotēkas celšanas dēļ, māju 2008.gadā izjauca un pārvēda uz muzeju. Lai gan katrs mājas brīvais stūris bijis papildināts ar dažādiem priekšmetiem, izrādījies, ka 70% no tiem bijusi tieša saistība ar šo māju, kas beigās papildinājusī muzeja krājumu. Tai skaitā atklājušās 27 tapešu kārtas, no čiekstiem slēptais 1936.gada Latvijas valsts karogs u.c. Ģimene muzejam nodevusi māju ar visu iedzīvi, izņemot tekstilijas. Tāda bijusi mājas pēdējās saimnieces pārliecība. Iesaku noskatīties raidījuma "Province" ierakstu, kur atspoguļots "Smiltieņu" mājas stāsts un redzama mājas īpašniece Valentīna Žuka

(<https://www.youtube.com/watch?v=5GkZDzoul6A>)

"Smiltieņu" interjers

Laivām ir sava māja!

Tālāk dodamies uz nākamo muzeja lepnumu – Laivu māju. Muzeja krājumā ir laivas no 19.gs. beigām līdz 20.gs. 30.gadiem.

Vissaktīvāk muzeja laivas nonāca 20.gs.

60.-70.gados, kas arī bijis pēdējais brīdis to vākšanai, jo daudzi zvejnieki savu arodu pametuši un laivas pārdevuši.

Mūsdienās muzejs saskaras ar tādu problēmu kā cilvēku trūkumu, kas var izstāstīt par seno laiku zvejas tehnoloģisko procesu. Sākotnēji laivas bija izvietotas atsevišķās nojumēs pa visu teritoriju, taču pirms dažiem gadiem tika uzbūvēta vienota laivu novietne. Jaunās laivu mājas būvniecībā izmantots 21 kilometrs balķu un 2,5 tonnas uzgrīžņu. Laika trūkuma dēļ gan nepārmērīgām.

Stabs, stabs, koks, koks

Māja drīzāk ir kā nojume, tai abi gali ir vaļēji, vētras laikā iekšā tiek dzīts ūdens. Muzejs cer nākotnē mājas galus noslēgt. Jāpiebilst, ka visas laivas iebīdītas šajā mājā ar roku darbu. Pirms novietošanas jaunajā ēkā, visas laivas ir restaurētas. Laivām trūkst buras un takelāžas. Tā kā nav precīzi zināms, kādas tās oriģināli bijušas, nolemts tās neatjaunot.

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Laivu mājas apskate

Un kā gan bez bānīša!

No Artūra puses ļoti plaši tiek iepazīstināti ar dzelzceļa attīstību Latvijā – gan sliežu platumiem, dzelzceļa līniju attīstību, gan lokomotīvu un vagonu veidiem. Dzelzceļa enciklopēdija! Pats gan stāsta, ka pirms darba muzejā par vilcieniem neesot neko zinājis un šī tēma vienkārši esot "piespēlēta" kā jaunajam muzeja speciālistam.

Šaursliežu dzelzceļa ekspozīcija muzejā sāka veidot 1960-ajos gados. Sākotnēji muzejā bija viena dzelzceļa līnija 1 kilometra garumā. Problēmas sagādāja nepareizie līnijas rādīši. 1990-ajos gados līnija tika pagarināta, taču šodienas skatu tā ir ieguvusi 2010.gadā.

Vieglis kūpinājums vagonā

Mūsdienās bānītis kursē pa 2 lauku platuma (600 mm) dzelzceļa līnijām – Rīnķa līniju (1,4 km) un Kalna līniju (3,0 km). 60 gadus tas bija gandrīz vienīgais pieejamais transporta līdzeklis, kas sasniedza līdz 20 km/h. Attīstoties autotransportam, vajadzība pēc šaursliežu dzelzceļa mazinājās līdz 1972. gadā slēdza pēdējo 600 mm dzelzceļa līniju Viesīte-Daudzeva.

Muzejā apskatāmas 2 vācu lokomotīves – būvētas 1916.gadā, izmantotas frontē Pirmā pasaules kara laikā. Viena no lokomotīvēm ir paša muzeja īpašums, otra – deponējums

Bānītis mūs jau gaida!

no Dzelzceļa muzeja. Abas lokomotīves 2012.-2013. gadā ir atjaunotas Škoda rūpnīcā Čehijā. Tāpat muzejam pieder 2 pasažieru vagoni un 1 Liepājā izgatavots pasta vagonš. Jāpiebilst, ka tas ir Baltijā vienīgais kursējošais vēsturiskais šaursliežu tvaika vilciens.

Protams, devāmies arī izbraucienā. Sajūsma bija liela, taču brauciena laikā nespēju arī nedomāt par ēnas

pusēm, par kurām tika stāstīts. Ir jāatceras, ka tas ir vērtīgs industriālais mantojums, kas joprojām tiek aktīvi lietots. Atbraucot ārzemju dzelzceļa entuziastiem, tie nespēj noticēt, ka Ventspils bānītis nestāv goda vietā uz podesta, bet tiek izmantots izklaides braucieniem.

Lielākā problēma ir šādu lokomotīvu apkope, detaļu (ne pasūtīt jaunas, ne

kurš katrs vairs var izgatavot) un speciālistu trūkums. Kā izrādās Dzelzceļnieku skolā pēdējiem speciālistiem, kuriem ir bijusi prakse pie šādām lokomotīvēm, ir bijusi 1970-ajos gados. Un tā ir bijusi tikai prakse, ne ikdienas darbs. Lokomotīves būtu jālaiz pelnītā atpūta un izbraucieni jānodrošina ar dizeli darbināmām lokomotīvēm, bet izmaksas ir neapmieramas.

Pēc vārds

Vislielākais paldies Anitai Burkovskai, Artūram Tukišam, Līvai Ķemerei un Aigaram Vējkrīgeram par uzņemšanu!

Novadīt skaistu ekskursiju viena lieta, bet lielākais ieguvums ir dalīšanās ne tikai priekš, bet arī bēdās. Bieži vien to nemaz negribas izrādīt.

Lūk, tas ir īsts pieredzes apmaiņas brauciens! Varam būt tikai lepnī, ka reģionos ir tik spēcīgi speciālisti, kuri pārstāv un sargā savu nozari!

Paldies, Ventspils!

No kreisās – Līva Ķemere, Anita Burkovska, Artūrs Tukišs, Aigars Vējkrīgers

Līga Paušus

Latvijas Nacionālā arhīva

Dokumentu preventīvās saglabāšanas departamenta

Restaurācijas nodaļas vadītāja, rokrakstu, dokumentu, grāmatu un citu papīra izstrādājumu restauratore-meistare

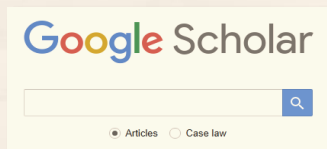
KUR MEKLĒT LĪTERATŪRU RESTAURĀCIJAS JOMĀ

Restaurācija jaunu zināšanu meklēšana un informācijas apmaiņa ir tikpat nozīmīga kā praktiskā pieredze. Restaurators mācās visu savus dzīvi, gan no citu, gan savām kļūdām, kā arī zināšanām un pieredzes. Pašīrīstot Latvijas Restauratoru biedrības avīzes pirmos numurus, var atrast, kā Sarmīte Gaismaņa periodiski informēja biedrus par jaunākajiem pieejamajiem zinātniskajiem rakstiem restaurācijas jomā un izdotajām grāmatām un žurnāliem Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Pēdējos gados būtiski paplašinājušās iespējas piekļūt zinātniskiem rakstiem, metodiskajiem materiāliem un restaurācijas projektu aprakstiem gan digitālajā vidē, gan bibliotēkās. Droši vien mūsdienās informēšana par šādiem materiāliem vairs nav iespējama, jo izdevniecību, žurnālu un to iespiesto vai digitālo

izdevumu loks ir tik plašs, ka to nevar vairs aptvert. Biedrība arī savā sociālo tīklu kontā nereti dalās ar šādām publikācijām. Mākslīgā intelekta atbalstītu meklētāju laukmetā nevajadzētu centties tos pārspēt, taču atļausos mazliet parādīt kur un ko varat sameklēt. Protams vienmēr varat meklēt ar MI atbalstītiem meklēšanas rīkiem, jo tas jums ievērojami atvieglos meklēšanas procesu. Tāpēc nepretendējot ne uz ko, šajā rakstā – īss pārskats, kur meklēt uzticamu un noderīgu literatūru.

Starptautiskās datubāzes un atvērtās piekļuves resursi
Starptautiskajās datu bāzēs un atvērtās piekļuves resursos restauratori var atrast rakstus par materiālu īpašību izpēti, mikrobioloģiju, mitruma ietekmi, krāsu stabilitāti u.c. Ir iespējams izmantot Open Access filtru, lai atlasītu tikai brīvi pieejamos rakstus. Taču jebkurā gadījumā šī ir iespēja sekot līdzi jauniem pētījumiem un autoriem, kā arī izveidot personīgos brīdinājumus/atgādinājumus par jaunumiem, veidot atsauces un citātu

sarakstus projektiem vai pētījumiem. Scopus ir Elsevier izdevniecības uzturēta viena no lielākajām pasaules zinātnisko publikāciju datubāzēm. Tajā apkopoti vairāk nekā 27 000 recenzētu žurnālu, grāmatu un konferenču rakstu. Scopus ļauj meklēt publikācijas gan dabas un inženierzinātnēs, gan mākslas un kultūras mantojuma saglabāšanā. Protams, ne visas publikācijas ir pieejamas par brīvu, taču brīvi pieejams ir samērā liels publikāciju skaits.

Google Scholar (<https://scholar.google.com>) – viens no vienkāršākajiem veidiem, kā atrast zinātniskas publikācijas par restaurācijas tēmām. Var izmantot atslēgvārdus, piemēram, "paintings conservation", "wood restoration", "architectural heritage preservation". Daudzi raksti ir brīvi pieejami PDF formātā.

ResearchGate Log in Join for free

Discover research

Access over 160 million publication pages and stay up to date with what's happening in your field.

Search publications

ResearchGate (<https://www.researchgate.net>) – platforma, kur pētnieki paši publicē savus rakstus un projektus. Īpaši noderīga, ja vēlaties sazināties ar autoru un saņemt rakstu, kas nav publiski pieejams.

ACADEMIA

Search

Academia (<https://www.academia.edu/>) – līdzīga platforma, kur bieži atrodami vērtīgi publikāciju un prezentāciju materiāli no konferencēm un augstskolām.

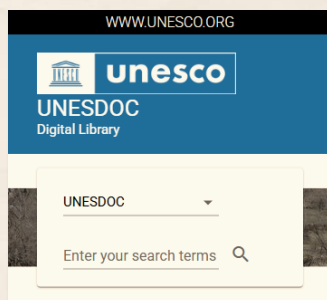
Raksts turpinās nākamajā lpp.

Europeana
(<https://www.europeana.eu>) – Eiropas digitālais kultūras mantojuma portāls, kur iespējams atrast vēsturiskus dokumentus, rokrakstus un vizuālos materiālus, kas, iespējams, var noderēt izpētes procesā.

ICOM-CC Publication
(<https://www.icom-cc-publications-online.org>) – Starptautiskās muzeju padomes Konservācijas komitejas izdevumi un konferences materiāli par dažādām restaurācijas nozarēm – āda, tekstilijas, koks, mēbeles, stikls, keramika, metāls.

Neaizmirstiet arī UNESCO
(<https://unesdoc.unesco.org>), kā arī

ICCROM (<https://www.iccrom.org>) tīmekļvietnes, kurās regulāri tiek publicēti materiāli par kultūras mantojuma saglabāšanas projektiem, vadlīnijām un apmācībām.

Žurnāli un periodiskie izdevumi
Daži no nozīmīgākajiem restaurācijas un saglabāšanas zinātniskajiem izdevumiem ir uzskaitīt zemāk. Šajos žurnālos regulāri tiek publicēti pētījumi par materiālu novecošanos, konservācijas metodēm, ētiku un jauniem tehnoloģiskiem risinājumiem.

Starp žurnāliem ir atšķirība starp pilnīgas brīvpieejas žurnāliem (open access), kā Heritage, CeROArt, Journal of Conservation and Museum Studies un tiem, kas ir abonējami vai daļēji piekļūstami – Journal of Cultural Heritage un Studies in Conservation.

Restauratoriem, kuriem nav institucionālas abonēšanas, ļoti ieteicams sākt ar brīvpieejas žurnāliem – tie nodrošina tiešu un brīvu piekļuvi jaunākajiem pētījumiem.

Taču ir vērts arī ieskatīties abonējamajos žurnālos, jo arī tajos mēdz būt brīvpieejas raksti, kā arī redzamas aktualitātes un attīstības tendences.

Protams, zinātnes pasaulē ir diskusija par vairāku žurnālu reputāciju, apsūdzot tos agresīvā marketingā un virspusīgā zinātniskā recenzēšanā un citos greķos, taču iesākumam tam nav nozīmes zināšanu papildināšanai, it īpaši, ja nav pieejami abonementi.

Journal of Cultural Heritage
Izdevējs: Elsevier
Tīmekļvietne: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-cultural-heritage>
Starptautisks izdevums un viens no vadošajiem žurnāliem, kas publicē rakstus gan par saglabāšanas metodēm, gan materiālu analīzi, gan dokumentāciju.

Pēdējā gada tēmas ietver pētījumus par 3D skenēšanas izmantošanu vēsturiskās arhitektūras fiksācijā, mikroorganismu ietekmi uz akmens virsmām, krāsu stabilitātes testiem muzeju priekšmetiem un javu izpētes metodēm.

Studies in Conservation
Izdevējs: Taylor & Francis / IIC
Tīmekļvietne: <https://www.tandfonline.com/journal/s/ysiczo>

Starptautisks izdevums un viens no vadošajiem žurnāliem, kas publicē rakstus par mantojuma priekšmetu izpēti, restaurācijas metodēm. 2025. gadā ir atrodams publikācijas par pigmentu izpēti, ādas iespējamo sabrukšanas veidiem un izpēti.

Conservar Património
Izdevējs: Portugal Conservation Association.

Tīmekļvietne: <https://conservarpatrimonio.pt/index>
Šo žurnālu izdod Portugāles restauratoru asociācija kopš 2005. gada.

Žurnālā ir gan raksti, gan kopsavilkumi angļu valodā par visplašākajām tēmām. Visi izdevumi ir pieejami brīvpieejā.

CeROArt – Conservation, exposition, restauration d'objets d'art
Tīmekļvietne: <https://journals.openedition.org/ceroart/>

Izdevējs: Asociācija CeROArt (Association CeROArt)
CeROArt ir zinātnisks žurnāls, kas veltīts mūsdienu izaicinājumiem kultūras mantojuma saglabāšanā. Iznāk kopš 2008. gada un tas ir brīvpieejas žurnāls ar starpdisciplināru pieeju un ļoti plašu tēmu loku, tai skaitā iekļaujot atsevišķu objektu (artefaktu) restaurāciju. Žurnālā ir publikācijas angļu, franču, spāņu un itāļu valodās.

Restaurator – International Journal for the Preservation of Library and Archival Material
Tīmekļvietne: <https://www.degruyterbrill.com/journal/key/rest/html>

Izdevējs: De Gruyter
"Restaurator" ir vienīgais starptautiskais periodiskais izdevums, kas specializējas tikai bibliotēku un arhīvu materiālu konservācijā. Rakstos tiek aplūkoti daudzi svarīgi šīs jomas aspekti, piemēram, tehnoloģijas, praktiskā pieredze un organizācija.

Heritage Science
Tīmekļvietne: <https://heritagesciencejournal.springeropen.com>;
<https://www.nature.com/npjheritagesci/>

Izdevējs: SpringerOpen
Žurnāls, kas publicē jaunākos pētījumus par mantojuma zinātni – analītiskajām metodēm, digitalizāciju un restaurācijas tehnoloģijām.

Conservation Science in Cultural Heritage
Tīmekļvietne: <https://conservation-science.unibo.it>

Izdevējs: Bononia University Press (Itālija)

Vērtīgs resurss ar pilnīgu brīvu piekļuvi. Raksti par pigmentu analīzi, papīra un tekstila saglabāšanu, kā arī jauniem materiālu testēšanas veidiem.

Journal of Architectural Conservation
Tīmekļvietne: <https://www.tandfonline.com/loi/rjac20>

Izdevējs: Taylor & Francis
Veltīts arhitektūras mantojuma saglabāšanas jautājumiem – vēsturisko ēku analīze, restaurācijas stratēģijas un inženiertehniskie risinājumi.

Heritage (MDPI)
Tīmekļvietne: <https://www.mdpi.com/journal/heritage>
Šis arī ir brīvpieejas žurnāls un piemērots restaurācijas praksē vērstu publikāciju meklēšanai.

Raksts turpinās nākamajā lpp.

Journal of Conservation and Museum Studies

Journal of Conservation and Museum Studies

Timeklviete: <https://jcms-journal.com/>

Šis žurnāls arī ir brīvpieejas žurnāls, kas veltīts konservācijai, muzeju studijām, priekšmetu restaurācijai un kolekciju pārvaldībai.

Bez šiem akadēmiskajiem žurnāliem ir daudz izdevniecību, kas izdod ar restaurāciju un kultūras mantojuma saglabāšanu saistītus izdevumus – žurnālus un grāmatas, kuras noder praksē un izpētes procesā, kā piemēram, Archetype Publications, Cultural Heritage Publishing / National Trust Publishing, Callwey Verlag, taču par tiem citreiz, ja būs interese.

Nobeigumā gribētos minēt dažus praktiskus ieteikumus labāku rezultātu iegūšanai:

- 1) izmantot angļu valodu – lielākā daļa zinātnisko publikāciju šajā jomā ir angļiski,
- 2) veidojiet personīgu literatūras arhīvu – izmantojot Zotero vai Mendeley, var ērti glabāt un citēt atrastos avotus,
- 3) un pats galvenais dalieties ar kolēģiem – ja atrodat vērtīgu rakstu vai metodi un iesakiet to citiem LRB biedriem.

Zināšanu apmaiņa ir mūsu jomas pastāvēšanas pamats.

Ronalds Lūsis
Latvijas Restauratoru
biedrības valdes priekšsēdētājs

MEISTARA ZELTA PIRKSTS JEB ŠKIDRĀ ZELTA PAGATAVOŠANAS MEISTARKLASE

Kad uzzināju par Latvijas Restauratoru biedrības (turpmāk – LRB) rīkoto meistarklasi šķidrā zelta pagatavošanā, steidzos ātrāk... pierēģistrēties, jo vietu skaits bija pietiekams kā ierobežots? Nē! Steidzos pārsūtīt vēstuli vīram, jo ilgi esot bērna kopšanas atvaļinājumā, šādas piedalīšanās iespējas pirmām kārtām jāaskaņo ar nākamo galveno bērna pieskatītāju pēc manis. Vispār restauratores-mammās ir īpaša kategorija, un izklaides pēc varētu par šo arī kādreiz uzrakstīt, bet šoreiz par nopietno tēmu.

“Ineta Freidenfelde kopā ar LRB ielūdz Jūs uz sašķidrinātā zelta pagatavošanas darbnīcu 2025. gada

14.oktobrī”!

Meistarklases jeb darbnīcas pēc manām atmiņām LRB rīko diezgan reti. Bieži ir iespēja aiziet ekskursijās uz muzejiem, pēdējos gados, varu teikt, gana aktīvi notiek restaurācijas lekciju cikls (LRB Akadēmija). Vispār varu tikai apbrīnot LRB valdi, kas patiešām daudz ko organizē, taču tieši meistarklases ir samērā reta lieta: patiesībā tā prasa mūsu pašu – restauratoru – vēlmi dalīties ar savām specifiskajām praktiskajām zināšanām, pieteikt valdei šo vēlmi un ar LRB palīdzību organizēt pasākumu ar iespēju citiem praktiski kaut ko jaunu iemācīties. Visnotaļ ārkārtīgi vajadzīgi ir apmainīties ar savu pieredzi, vienīgais, parasti ir grūti saprast, cik noderīgi tas varētu būt citiem, vai personīgas zināšanas un pieredze nav “vispārzināma”, iezogas, protams, arī mums tik raksturīgais kautrīgums – “ko nu es?”, “gan jau šis nav nekāds jaunums” utt. Dzirdēju, ka kādreiz restauratori, kas patiešām varētu dalīties savā pieredzē, vienkārši to nav gribējuši, lai paturētu kādu “meistarstiķi” tikai savā praksē, bet man šķiet, šie laiki jau sen ir garām. Vairāk sliecos uz profesionālo kautrību.

Parasti rakstu visnotaļ subjektīvi, paužot savu viedokli par izklāstāmo tēmu. Arī šoreiz nav citādāk: vēlreiz uzsvērsu, ka meistarklašu rīkošana, manuprāt, ir lieliskā iespēja apmainīties ar pieredzi un “meistarstiķiem” savā starpā, kas biedrībā jāturpina (nav šaubu, ka valde to visādi atbalstīs, tas drīzāk ir mudinājums mums pašiem!). Turklāt neizslēdzu, ka pats meistarklases vadītājs no šādām darbnīcām arī var gūt kādu labumu – gatavojoties pasākumam, savas zināšanas ir precīzi jānoformule gan verbāli, gan praktiski, jāizkristalizē galvenais, neaizmirstot arī par būtiskiem sīkumiem. Bet arī tas vēl nav viss! Bieži vien, šādā veidā apmainoties pieredzē, sākas profesionālas diskusijas, negaidīti jautājumi, kas liek arī pašam meistaram jaunām acīm paskatīties uz savu pieredzi. Un arī man kā dalībnieci bija pāris jautājumi Inetai, uz ko viņa varēja atbildēt teorētiski, bet praktiski, domājams, arī pati kādreiz mēģinās rast atbildes.

Varbūt arī Jums, cienījamie kolēģi, gribēsies pašiem gūt savu pieredzi, meklējot atbildi uz maniem jautājumiem? Viens no tiem: vai “Kremer Pigmente” piedāvātā vizuālā zelta kvalitāte ir uzlabojama līdz Inetas šķidrā zelta kvalitātei un vai tas “atmaksājas” (proti, kas ir resursu ziņā izdevīgāk – taisīt šķidro zeltu pašai vai nopirkt gatavo vizuālu zeltu un to uzlabot)? Otrs jautājums: vai var pagatavot šķidro sudrabu, kas kā zināms, diezgan ātri oksidējas un nomelnē, un efektīvi izmantot to vēsturiskās nomelnejušā sudraba apdares zudumu tonēšanā?

Un tagad, lai rakstam pievienotā vērtība nebūtu tikai, ka tad un tad notika pieminētā meistarklase, un es

personīgi biju sajūsmā par to (pārāk pakāpe, iespējams, arī tāpēc, ka jaunās māmiņas būsana ik pa laikam liek paskumt par pagaidām atstāto profesionālo jomu), tad, saskaņojot ar darbnīcas ierosinātāju un vadītāju Inetu Freidenfeldi, pēc meistarklases izlēmu pierakstīt visu sakarīgā tekstā un pēc Inetas teksta pārbaudes un apstiprināšanas, publicēt šo informāciju LRB avīzes tuvākajā numurā.

Sašķidrinātā zelta pagatavošana.

- 1) Kādu pusstundu pirms darbošanās jāietauko (jāiekrēmo) rokas. Ar sausām rokām grūtāk strādāt un vairāk iespēju, ka pagatavotais zelts būs pelēcīgāks.
- 2) Aptuvena proporcija – Gum Arabic sveķi: zelta lapiņas = 2€ monētas lieluma “pelķīte”: 10 lapiņām. Bet viss pēc sajūtas un pieredzes. Kopumā, ja par daudz Gum Arabic sveķu, tad zelts pēc tam var sākt plīstāt, turklāt jau pie pagatavošanas procesa zelta lapiņas grūtāk sasist (sasmalcināt).
- 3) Zelts – ne zemākās proves kā 23 karāti. Citādi vara piemaisījumi, vēlāk oksidējoties, sāks dot zaļganu nokrāsu.

T.p. attiecās uz sudrabu – sašķidrināto netaisa, jo ātri oksidēties un kļūs melns.

4) Pēc pagatavošanas var glabāt uz tā paša šķīvīša, galvenais – pārklāt ar plēvi vai citādi, lai nesēžas putekļi.

5) Gatavo sašķidrināto zeltu lieto kā akvareli (t.i. “atdzīvinot” ar ūdeni) vai arī ieplūdinot to olas temperā, ja nepieciešams noturīgāks krāsojums.

6) Uzklāto sašķidrināto zeltu var tonēt ar lakām, piemēram, pārklājot ar dažādu toņu šellaku. Pašam zeltam parasti neko nepievieno.

7) Pulēšanu veikt tikai pēc pilnīgas sašķidrinātā zelta nožūšanas, bet ne ātrāk kā pēc vienas stundas. Pulēšanai izmanto ahāta akmeni, termometru, suņa zobu, proti, gludu un cietu materiālu.

8) PAGATAVOŠANAS PROCESS:

- uz balta porcelāna šķīvīša (droši vien var arī citādāku, bet šis ir vēsturiski sevi labi pierādījis), vislabāk ar nelielu padziļinājumu ielej mazliet Gum Arabic sveķu;

- darba pirkstu mazliet iemērc Gum Arabic sveķos, lai zelta lapiņa pielīp pie tā un neaizslīd prom, kamēr to pārnēs no zelta lapiņu grāmatiņas līdz šķīvītim ar Gum Arabic sveķiem;

Raksts turpinās nākamajā lpp.

-zelta lapiņu uzmanīgi "paņem" uz lipīga pirksta, viegli pieskaroties ar pirkstu lapiņas vidū un lēni pārnēs uz šķīvi;

- tad lapiņu "sasit" vertikāli pret šķīvi zeltu it kā dzenot iekšā Gum Arabic sveķos, kad lapiņa sasista un vairs nav redzamas zelta pleksnītes, ņem nākamo lapiņu. Ja lapiņa "noguļas" horizontāli saistvielā, ir vairāk iespēju, ka tā nesasistīsies, bet saies "cilindrīšos", proti, grūtāk būs dabūt vienmērīgas konsistences un smalka "maluma" sašķidrināto zeltu;

- lapiņu sasišanu veic ap 5-10 minūtēm atkarībā no lapiņu skaita, zelta lapiņu biezuma un pagatavotāja pieredzes.

Jo biežāks zelts (piemēram, juntu zeltīšanai vai ar vēsturisku metodi pagatavotais Venēcijas zelts, ko praktiski nav iespējams izmantot sašķidrināta zelta pagatavošanai), jo grūtāk un ilgāk to sasist;

- pēc lapiņu sasišanas, kad zelts zaudē savu spidumu un izveidojas ķīveidīga vienmērīgas konsistences "putriņa", to sāk rīvēt (berzt) ar pirkstu aplveida kustībām pa šķīvi, īpaši pret padziļinājuma maliņām. Procesā masa iziet ārpus šī padziļinājuma, kur to turpina rīvēt (berzt), dzenot atpakaļ uz šķīvja padziļinājumu.

Tā kā "putriņa" nav īpaši šķidra un,

rīvējot (berzējot), slānis ir ļoti plāns, tad Gum Arabic sveķi zaudē plastiskumu. Šajā brīdī ar citu pirkstu (lai nezaudētu zeltu no darba pirksta) paņem ūdens (vislabāk destilēto, bet vadories pēc apstākļiem un reālam iespējam) pilienu, iepilina uz šķīvja un turpina rīvēt (berzt) ar darba pirkstu. Process tiek veikts, kamēr parādās pērļveida (perlamutra) spidums, aptuveni 40 minūtes;

- tad, pievienojot papildus ūdeni, sāk skalot visu uz šķīvja padziļinājumu, noskalojot visu zeltu – Gum Arabic sveķu slāni no šķīvja malām un no darba pirksta. Šajā posmā vislabāk pamanāms sašķidrināta zelta "pērļainums";

- paņem tīru batista vai citu blīvu pinuma drānu, uzliek to uz cita, dziļāka trauka un lej sašķidrināto zeltu tai cauri kā caur sietu. Var sākmā mazliet iebakstīt drānā ar slapju pirkstu, izveidojot padziļinājumu, lai zelts neiztek pāri trauka malām. Liet vajag tā, lai lejas viss zelts ar Gum Arabic sveķiem un ūdeni (pirmie divi ātri nosēžas). Pēc pārļešanas šķīvim jāpaliek praktiski tīram, bet uz drānas paliks lielākas

zelta frakcijas (arī citi piemaisījumi, piemēram, putekļi), kas netika pietiekami smalki izberztas.

- izkāsto šķidrumu apsedz un nostādina apmēram 20 minūtes, tad ar šļirci novelk lieko šķidrumu.

- aplāj, lai neiekristu putekļi, izžāvē līdz galam. Uzglabā nosegtu.

Sirsnīgākais paldies Inetai par sarīkoto meistarklasi, par šīs manas rakstīšanas iniciatīvas atbalstu, veltīto laiku

koriģēšanai un precizēšanai un to, ka viņa tik dāsni dalās savā pieredzē ar LRB!

Ineta Freidenfelde
vizuāli plastisko mākslu maģistrs,
polihromā koka restauratora ceturtnā
profesionālā kvalifikācija

Anna Kozorovicka
Mg. Ing., polihromā koka
restauratore-specialiste

